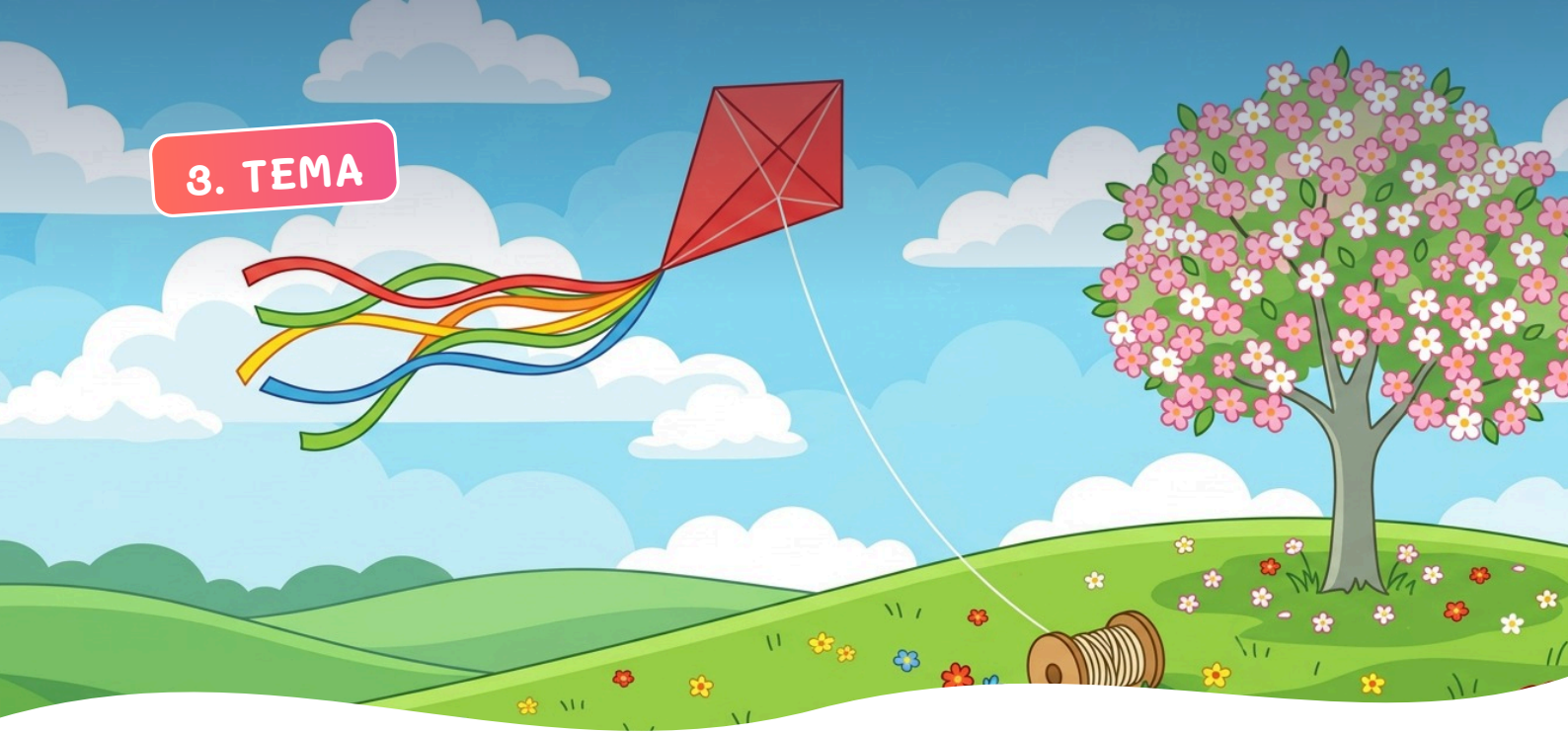
Talim Noktası.

5. Sınıf

Türkçe

Amaç Bildiren İfadeler; Ünlem ve Uzun Çizgi

3. Tema: Duygularımı Tanıyorum · Konu 04 · Konu Anlatımı

3. TEMA

Amaç bildiren ifadeler; ünlem ve uzun çizgi

Bu konuda neler var?

1 Okuyalım: Kırmızı Uçurtma 4
2 Amaç Bildiren İfadeler 7
3 Amaç İfadeleriyle Konuşalım ve Yazalım 10
4 Yazım ve Noktalama Köşesi 13
★ Konu Testi 16
★ Cevap Anahtarı 18

Sabah erkenden kalkıyorsunuz. Neden? Belki okula yetişmek için, belki de kahvaltıyı hazırlayan annenize yardım etmek için. Yaptığımız işlerin çoğunun bir amacı vardır. Bir arkadaşınızı mutlu etmek, bir hedefe ulaşmak ya da birini korumak için harekete geçeriz. Konuşurken ve yazarken bu amaçları anlatmak için kullandığımız özel kelimeler ve ekler vardır. Bu konuda bu ifadeleri tanıyacak, yazılarınızda yerinde kullanacak; duygularınızı ve konuşmaları yazıya geçirirken ünlem işaretini ve uzun çizgiyi doğru kullanmayı öğreneceksiniz.

Bu konuda

- Özgün bir metni okuyacak, kahramanın davranışlarını ve amaçlarını metindeki ipuçlarından bulacaksınız.
- Bir işin hangi amaçla yapıldığını anlatan ifadeleri metinde belirleyeceksiniz. Bu ifadeler çoğu zaman **için, amacıyla, diye, üzere** gibi kelimelerle kurulur; amacı öğrenmek için ise **niçin, niye** gibi soru kelimelerini kullanırız.
- Amaç ile sebebi birbirinden ayıracaksınız.
- Amaç bildiren ifadeleri konuşma ve yazılarınızda işlevine uygun kullanacaksınız.
- Ünlem işaretini ve uzun çizgiyi yazılarınızda kurallarına uygun kullanacaksınız.
- Bu yapıların dil bilgisi adlarını ezberlemeniz gerekmez; onları metinde fark edip yerinde kullanmanız yeterlidir.

Anahtar kavramlar

amaç · sebep · amaç bildiren ifade · ünlem işareti · seslenme · hitap · uyarı · uzun çizgi · konuşma çizgisi

Etkinlik 1

Ön değerlendirme: Ne biliyorum?

1. “Okula yetişmek için erken kalktım.” cümlesinde kişinin erken kalkma amacı nedir?
2. “Kardeşim uyanmasın diye sessizce yürüdüm.” cümlesinde “Ne amaçla?” sorusunun cevabını yazınız.
3. “Ne güzel bir gün” ifadesinin sonuna hangi noktalama işaretini koyarsınız? Neden?
4. Bir hikâyede iki kişinin konuşmasını yazarken satır başına hangi işareti koyarız?

Notlarım

1 Okuyalım: Kırmızı Uçurtma

Etkinlik 2

Okumadan önce

- Başlığı ve görseli inceleyiniz. Bir uçurtma birini nasıl mutlu edebilir? Tahmininizi bir cümleyle yazınız.
- Metni sessiz okuyunuz. Okurken kahramanın yaptığı işlere ve bunları hangi amaçla yaptığına dikkat ediniz.

★ KIRMIZI UÇURTMA

Dedem geçen bahar köydeki evinden bizim yanımıza taşındı. Köydeyken her sabah bahçesine çıkar, ağaçlarıyla konuşurmuş. Burada ise saatlerce pencereden dışarı bakıyordu. Bir akşam annem bana usulca şunları söyledi:

— Deden köyünü özlüyor. Onu biraz neşelendirmek için ne yapabiliriz?

O gece uzun süre düşündüm. Dedem bana çocukluğunu anlatmayı çok severdi. Köyün tepesinde uçurtma uçurur, uçurtması bulutlara değsin diye ipini sonuna kadar salarmış. Birden aklıma bir fikir geldi.

Ertesi gün okuldan çıkınca malzeme almak üzere kırtasiyeye uğradım. Kırmızı bir kâğıt, ince çıtalar ve bir yumak ip aldım. Akşam odama kapandım. Dedem görmesin diye kapıyı da kilitledim. Kâğıdı keserken içim heyecanla doluydu. Ama çıtaları bağlamak hiç de kolay değildi. Kuyruk iki kez koptu, kâğıt bir kez yırtıldı.

— Of! Bu iş hiç olmayacak, diye söylendim.

Kız kardeşim Ela kapıyı tıklattı:

— Abla, kapıyı niçin kilitledin?

— Sana bir sır vereceğim ama kimseye söylemeyeceksin, dedim. Dedeme bir sürpriz hazırlıyorum.

Ela'nın gözleri parladı. Kuyruğu sağlam yapmak amacıyla renkli kurdeleleri birlikte ördük.

Cumartesi sabahı dedemin elinden tuttum.

— Dede, haydi gel! Sana göstermek istediğim bir şey var.

Dedemin yorulmaması için parka yavaş yavaş yürüdük. Parka varınca uçurtmayı çantamdan çıkardım. Dedemin yüzündeki şaşkınlığı hiç unutmayacağım.

— Vay canına! Bunu siz mi yaptınız?

Rüzgâr esmeye başlayınca uçurtmayı havalandırdık. Dedem ipi sıkıca tutuyordu.

— Dikkat! İpi birden bırakma, diye uyardı beni. Uçurtma da insan gibidir, yavaş yavaş yükselir.

Kırmızı uçurtma gökyüzünde süzülürken dedem uzun zamandır ilk kez kahkahalarla güldü. O gün anladım ki birini mutlu etmek için büyük şeylere gerek yokmuş. Biraz emek, biraz da sevgi yetiyormuş.

Bu metin özgün olarak yazılmıştır.

Kelime köşesi

- **çıta:** İnce ve uzun tahta parçası.
- **yumak:** Top biçiminde sarılmış ip ya da yün.
- **süzülmek:** Havada kanat çırpmadan, yavaşça ve kayar gibi ilerlemek.
- **emek:** Bir iş için harcanan güç ve çaba.

Etkinlik 3

Metinde ne yazıyor?

1. Annesi neden dedesini neşelendirmek istiyor? Metinden bir kanıt yazınız.
2. Kahramanın aklına uçurtma yapma fikri nereden geldi?
3. Aşağıdaki tabloyu metne göre doldurunuz.

Kahraman ne yaptı?	Hangi amaçla yaptı?
Kırtasiyeye uğradı.	
Kapısını kilitledi.	
Kurdeleleri ördü.	
Parka yavaş yavaş yürüdü.	

1. Dedenin sözündeki “Uçurtma da insan gibidir, yavaş yavaş yükselir.” cümlesi ne anlatıyor olabilir?

Ne öğrendik?

1. Metindeki olayları oluş sırasına göre 1'den 4'e kadar numaralandırınız: ( ) Uçurtmayı parkta uçurdular. ( ) Kırtasiyeden malzeme aldı. ( ) Annesiyle dedesini konuştu. ( ) Ela ile kurdeleleri ördüler.

2. Kahraman "Of! Bu iş hiç olmayacak" derken hangi duyguyu yaşıyor?

3. Dedenin duyguları metnin başında ve sonunda nasıldır? Birer kelimeyle yazınız.

4. Bu metinden çıkarılabilecek en uygun ders aşağıdakilerden hangisidir?
   A) Uçurtma yapmak çok zordur.
   B) Sevdiklerimizi mutlu etmek için emek ve sevgi yeterlidir.
   C) Sürprizler her zaman gizli tutulamaz.
   D) Yaşlılar köyde yaşamayı sever.

Kahramanı tanımak için sorular

Ne yaptı?	Ne amaçla yaptı?	Ne hissetti?	Kanıtı ne?
Kahramanın davranışını bul.	Amacı metindeki ipuçlarından çıkar.	Duygusunu bir sözcükle söyle.	Metinden bir cümle göster.

Notlarım

2 Amaç Bildiren İfadeler

Metindeki kahraman kırtasiyeye uğradı. Neden? **Malzeme almak üzere.** Kapısını kilitledi. Ne amaçla? **Dedesi görmesin diye.** Bu cevapların her biri, işin hangi amaçla yapıldığını anlatır.

Tanım Amaç bildiren ifade

Bir işin ya da davranışın hangi amaçla, ne elde etmek için yapıldığını bildiren kelime ve kelime gruplarına amaç bildiren ifade denir. Bu ifadeler cümlede "Ne amaçla?", "Niçin?" ya da "Ne için?" sorularının cevabını verir.

Amaç bildiren ifadeler farklı ek ve kelimelerle kurulur:

İfade	Örnek cümle
-mak / -mek için	Kitap okumak için kütüphaneye gittim.
-mak / -mek amacıyla	Ağaç dikmek amacıyla bir kampanya başlattık.
-ması / -mesi için	Fidanların büyümesi için onları her gün suluyoruz.
-sın / -sin diye	Kedi üşümesin diye pencereyi kapattım.
üzere	Arkadaşımla buluşmak üzere parka gittim.
amacıyla, için	Yardım amacıyla bir kermes düzenlendi. Sağlığımız için spor yapıyoruz.
niçin? niye?	Niçin erken kalktın? Niye bu kadar acele ediyorsun?

Amaç ifadesini bulmanın yolu

1 — Eylemi bul
Cümlede ne yapıldığını belirle.

2 — Soruyu sor
Eyleme "Ne amaçla?" diye sor.

3 — Cevabı işaretle
Cevap veren söz grubu amaç ifadesidir.

4 — Kontrol et
Sonuç işten sonra mı gerçekleşecek? Öyleyse amaçtır.

Cümlede eylemi yapan kişi ile amacı gerçekleşecek kişi aynıysa genellikle **-mak için** ya da **-mak amacıyla** kullanırız: "Ben ödevimi bitirmek için erken kalktım." Amaç başka birine bağlıysa **-ması için** ya da **-sın diye** kullanırız: "Kardeşim ödevini bitirsin diye ona yardım ettim."

Örnek 1: Amaç ifadesini bulalım

Soru: "Ela, uçurtmanın kuyruğu kopmasın diye kurdeleleri sıkıca ördü." cümlesindeki amaç bildiren ifadeyi bulunuz.

Çözüm: Önce eylemi bulalım: Ela ne yaptı? Kurdeleleri ördü. Sonra soralım: Ne amaçla ördü? Cevap: **uçurtmanın kuyruğu kopmasın diye**. Bu söz grubu amaç bildirir. Amaç, "-sın diye" yapısıyla kurulmuştur.

Bazen "için" kelimesi amaç değil **sebep** bildirir. Bu iki anlamı karıştırmamak için cümleye "Ne amaçla?" ve "Neden?" sorularını sorarız. Amaç, ileride gerçekleşmesi istenen bir sonuçtur. Sebep ise işten önce var olan bir durumdur.

Amaç mı, sebep mi?

	Amaç	Sebep
Sorusu	Ne amaçla? Niçin?	Neden? Niçin?
Zamanı	İşten sonra gerçekleşmesi istenen sonuç	İşten önce var olan durum
Yapıları	-mak için, -ması için, -sın diye, üzere, amacıyla	-dığı için, -dığından, -den dolayı
Örnek	Üşümemek için mont giydim.	Üşüdüğüm için mont giydim.

Örnek 2: Amaç mı, sebep mi?

Soru: Aşağıdaki cümlelerden hangisinde "için" amaç, hangisinde sebep bildirir?

> a) Dedesini mutlu etmek için uçurtma yaptı.
> b) Dedesi köyünü özlediği için pencereden dışarı bakıyordu.

Çözüm: a cümlesinde uçurtma yapılmadan önce dede henüz mutlu değildir; mutlu olması istenen bir sonuçtur. Bu yüzden "mutlu etmek için" **amaç** bildirir. b cümlesinde özlem, pencereden bakmadan önce zaten vardır. Bu yüzden "özlediği için" **sebep** bildirir.

Ne öğrendik?

1. "Sınavlara hazırlanmak amacıyla bir çalışma planı yaptım." cümlesindeki amaç bildiren ifadeyi yazınız.

2. "Kuşlar aç kalmasın diye balkona yem koyduk." cümlesinde amaç hangi yapıyla kurulmuştur?

3. "Hasta olduğu için okula gelemedi." cümlesinde "için" amaç mı, sebep mi bildirir? Nasıl anladınız?

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde amaç bildiren bir ifade vardır?
   A) Yağmur yağınca sokaklar ıslandı.
   B) Kardeşim çok yorulduğu için erken uyudu.
   C) Bilgi almak üzere müzenin danışmasına gittik.
   D) Akşam yemeğinden sonra kitap okuduk.

Notlarım

3 Amaç İfadeleriyle Konuşalım ve Yazalım

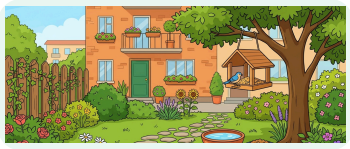
Amaç bildiren ifadeler, konuşmalarımızı ve yazılarımızı daha açık hâle getirir. Bir isteğimizi anlatırken, bir plan yaparken ya da bir davranışımızın nedenini açıklarken bu ifadelere başvururuz. Aşağıdaki durum kartlarında amaç ifadelerinin günlük hayatta nasıl kullanıldığını inceleyiniz.

KÜTÜPHANE

Proje ödevim için kaynak bulmak amacıyla kütüphaneye gittim. Görevli, aradığım kitabı bulabilmem için bana kataloğu gösterdi.

HAYVAN DOSTLARIMIZ

Sokak kedileri susuz kalmasın diye bahçeye su kabı koyduk. Kuşları beslemek üzere ağaca bir yemlik astık.

SINIF PANOSU

Arkadaşlarımızın kitap okumaya ilgisi artsın diye panoya kitap önerileri astık. Sınıfımızın daha düzenli olması için görev çizelgesi hazırladık.

Örnek 3: Aynı amacı farklı yollarla anlatalım

Soru: “Fidanlar kurumasın diye onları her akşam suluyorum.” cümlesini anlamını bozmadan iki farklı amaç ifadesiyle yeniden yazınız.

Çözüm:

Planlayalım: Amaç, fidanların kurumamasıdır. Amaç fidanlara bağlıdır, sulayan kişiye değil.

Yazalım: “Fidanların kurumaması **için** onları her akşam suluyorum.” / “Fidanları kurumaktan korumak **amacıyla** onları her akşam suluyorum.”

Kontrol edelim: İki cümle de “Ne amaçla suluyorum?” sorusuna aynı cevabı veriyor. Anlam değişmedi.

Amaç ifadesini seçerken cümledeki kişilere bakarız. Bunu aşağıdaki kutu ve tablo özetler.

Tanım **Amaç ifadesini kişiye göre seçmek**

Bir amaç, anlamı değişmeden farklı yapılarla anlatılabilir. İşi yapan kişi ile amaca ulaşacak olan aynıysa genellikle -mak için ya da -mak amacıyla; amaç başka bir kişiye ya da varlığa bağlıysa -ması için ya da -sın diye yapısı seçilir.

Hangi amaç yapısını seçeyim?

	Amaç aynı kişiye aitse	Amaç başka birine aitse
Yapıları	-mak için, -mak amacıyla, -mak üzere	-ması için, -sın diye
Örnek	Ödevimi zamanında bitirmek için telefonu kapattım.	Misafirimiz üşümesin diye sobayı yaktık.
Kontrol	İşi yapan ile amaca ulaşacak olan aynıdır.	Amaca ulaşacak olan başka bir kişi ya da varlıktır.

Yazarken aynı amaç ifadesini art arda tekrar etmek yazıyı tekdüze yapar. "için, için, için" demek yerine farklı yapıları sırayla kullanabilirsiniz.

Bağlantı: Tabelalardaki amaçlar

Parklarda, ormanlarda ve okullarda gördüğümüz tabelalar çoğu zaman bir davranışın amacını anlatır: "Ormanlarımızı korumak için ateş yakmayınız.", "Herkesin rahat çalışabilmesi için kütüphanede sessiz olunuz.", "Çocuklarımızın güvenliği için yavaş gidiniz." Amaç bildiren ifadeler, okuyanı kuralın nedenine ikna eder. Neden uymamız gerektiğini bildiğimiz kurallara daha kolay uyarız.

Etkinlik 4

Yazma görevi: Benim iyilik planım

Sevdiğiniz birini mutlu etmek için bir iyilik planı hazırlayınız ve bunu kısa bir hikâye olarak yazınız.

1. Kimi mutlu etmek istediğinizi ve onun nasıl hissettiğini anlatınız.
2. Planınızın adımlarını yazınız. Her adımda o işi hangi amaçla yaptığınızı belirtiniz.
3. En az dört farklı amaç ifadesi kullanınız (ör. -mak için, -sın diye, üzere, -mak amacıyla).

4. Hikâyenize en az iki konuşma ekleyiniz; konuşmaları uzun çizgiyle yazınız.
5. Duygu, seslenme ya da uyarı bildiren bir cümlede ünlem işareti kullanınız.

★ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçüt	Tam (3)	Kısmen (2)	Henüz değil (1)
Amaç ifadeleri	Dört farklı amaç ifadesi yerinde kullanılmış	İki-üç amaç ifadesi kullanılmış	Amaç ifadesi yok
Plan ve olay örgüsü	Adımlar sıralı ve amaçlarıyla anlatılmış	Adımlar eksik ya da karışık	Plan yok
Duygular	Kişilerin duyguları açıkça anlatılmış	Duygulara kısaca değinilmiş	Duygu yok
Yazım ve noktalama	Ünlem ve uzun çizgi doğru kullanılmış	Bir-iki hata var	Kurallar uygulanmamış

✓ Ne öğrendik?

1. “Kardeşim rahat uyusun ..... televizyonun sesini kıstım.” cümlesindeki boşluğa hangi kelime gelmelidir?

2. “Annemin işini kolaylaştırmak için sofrayı kurdum.” cümlesini “-mak amacıyla” yapısıyla yeniden yazınız.

3. Hafta sonu yapmak istediğiniz bir etkinliği, amacını da belirterek bir cümleyle yazınız.

4. “Kuşlar kışın aç kalmasın diye yemlik astık.” cümlesi aşağıdakilerden hangisiyle aynı anlamı taşır?
   A) Kuşlar kışın aç kaldığı için yemlik astık.
   B) Kuşların kışın aç kalmaması için yemlik astık.
   C) Kuşlar kışın aç kalınca yemlik astık.
   D) Kuşlar kışın aç kalmadan önce yemliği kaldırdık.

4 Yazım ve Noktalama Köşesi

Kırmızı Uçurtma metnindeki “Vay canına!”, “Dede, haydi gel!” ve “Dikkat!” sözlerinin sonunda aynı işaret var: **ünlem işareti**. Konuşmaların başındaki uzun çizgi ise bu sözleri kimin söylediğini takip etmemizi kolaylaştırıyor.

Tanım Ünlem işareti ve uzun çizgi

Ünlem işareti (!), duygu, seslenme ve uyarı bildiren sözlerin sonuna konan noktalama işaretidir. Uzun çizgi (—) ise yazıda konuşmaları göstermek için her konuşmanın başına konan işarettir.

Ünlem işareti (!) şu durumlarda kullanılır:

- Sevinç, korku, şaşkınlık, acı, üzüntü gibi **duyguları** anlatan cümle ve sözlerin sonunda: “Ne güzel bir gün!”, “Eyvah, otobüsü kaçırdık!”
- **Seslenme ve hitap** sözlerinden sonra: “Ela! Buraya gel.”, “Arkadaşlar! Biraz dikkat lütfen.”
- **Uyarı** sözlerinden sonra: “Dikkat! Zemin ıslak.”, “Dur! Işık kırmızı.”

Ünlem işaretinin kullanıldığı yerler

Tuzağa düşme!

Soru cümlesinde ünlem olmaz

Soru soran bir cümlenin sonuna ünlem değil, soru işareti konur.

- ✗ Bu uçurtmayı sen mi yaptın!
- ✓ Bu uçurtmayı sen mi yaptın?

Bir cümlede duygu yoksa sonuna nokta konur: “Uçurtma yavaşça yükseldi.”

Uzun çizgi (—) yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Her konuşma yeni bir satırda ve uzun çizgiyle başlar. Konuşanı belirten “dedi, diye sordu, diye uyardı” gibi sözler konuşmanın sonuna eklenir. Konuşma nokta yerine virgülle bitirilir; soru ya da ünlemle bitiyorsa işaret korunur, virgül konmaz:

— Abla, kapıyı niçin kilitledin? diye sordu Ela.

— Sana bir sır vereceğim, dedim.

Konuşmayı yazıya geçirmenin adımları

1. **Yeni satır** — Her konuşma yeni bir satırda başlar.
2. **Uzun çizgi** — Satır başına uzun çizgi (—) konur.
3. **Konuşma** — Konuşan kişinin sözü yazılır.
4. **Konuşan** — Gerekirse “dedi, diye sordu” eklenir.
5. **Son işaret** — Cümlenin anlamına göre nokta, soru ya da ünlem konur.

Uzun çizgi (—), kelimeleri hecelerine ayırırken ya da satır sonunda kelimeyi bölerken kullandığımız kısa çizgiden (-) daha uzundur. Bu iki işareti birbirine karıştırmayınız.

Örnek 4: Konuşmayı düzeltelim

Soru: Aşağıdaki bölümdeki noktalama yanlışlarını bulup düzeltiniz.

> Ela kapıyı açtı. Dede gel bak ne yaptık. Dedem şaşırdı. Bunu siz mi yaptınız!

Çözüm: Konuşmalar yeni satıra alınıp uzun çizgiyle başlatılır. Seslenme sözünden sonra ünlem, soru cümlesinin sonuna soru işareti konur:

> Ela kapıyı açtı.
> — Dede! Gel, bak ne yaptık.
> Dedem şaşırdı.
> — Bunu siz mi yaptınız?

Tuzağa düşme!

Yanılgı avı: Amaç ifadeleri, ünlem ve uzun çizgi

- ✗ “‘için’ kelimesi her zaman amaç bildirir.” → ✓ “Hasta olduğu için gelmedi.” cümlesinde “için” **sebep** bildirir. Cümleye “Ne amaçla?” sorusunu sorarak kontrol ederiz.
- ✗ “Kardeşim uyusun için sessiz oldum.” → ✓ “Kardeşim uyusun **diye** sessiz oldum.” ya da “Kardeşimin uyuması **için** sessiz oldum.”
- ✗ “Her cümlenin sonuna ünlem koyarsam yazım daha heyecanlı olur.” → ✓ Ünlem yalnızca **duygu, seslenme ve uyarı** bildiren sözlerden sonra kullanılır.
- ✗ “Konuşmaları tırnak içinde, aynı satırda art arda yazarım.” → ✓ Hikâyelerde her konuşma **yeni satırda** ve uzun çizgiyle başlar.
- ✗ “Konuşma çizgisi için kısa çizgi (-) yeterlidir.” → ✓ Konuşmalar **uzun çizgiyle** (—) gösterilir.

✓ Ne öğrendik?

1. “Ah, ne kadar özledim seni” cümlesinin sonuna hangi işaret konur? Neden?

2. “Dikkat Köpek var.” ifadesinde eksik olan noktalama işaretini yerine koyarak yeniden yazınız.

3. Aşağıdaki konuşmayı uzun çizgi kullanarak doğru biçimde yazınız: Ela sordu: Uçurtmayı ne zaman uçuracağız? Ben cevap verdim: Rüzgâr çıkınca.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlem işareti yanlış kullanılmıştır?

A) Eyvah! Yağmur başladı.
B) Arkadaşlar! Toplantı başlıyor.
C) Yarın bize gelecek misin!
D) Ne güzel bir sürpriz!

Notlarım

Konu Testi

✓ Ne öğrendik?

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz. Her sorunun doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Yağmur dindikten sonra Mert elinde bir kutuyla bahçeye çıktı. Yola çıkan salyangozları toplamak üzere eğildi. Parçada Mert'in eğilme amacını bildiren ifade aşağıdakilerden hangisidir?
   A) Yağmur dindikten sonra
   B) Yola çıkan salyangozları toplamak üzere
   C) elinde bir kutuyla
   D) bahçeye çıktı

2. Okul kütüphanesinde görevli, kitap haftası için hazırlık yaptı. Öğrenciler görevlinin yaptığı işleri aşağıdaki cümlelerle anlattı. Bu cümlelerin hangisinde görevlinin yaptığı işin amacı bildirilmemiştir?
   A) Görevli, yeni kitapları tanıtmak amacıyla vitrini düzenledi.
   B) Görevli, ziyaretçiler kolay bulsun diye rafların üstüne etiket astı.
   C) Görevli, zemin ıslandığı için koridoru geçici olarak kapattı.
   D) Görevli, okuma saatini duyurmak üzere hoparlöre gitti.

3. Okulumuzun veli kurulu, kermesten elde edilecek gelirle kütüphaneye yeni kitaplar almayı planlıyor. Kurul, kütüphane daha zengin olsun (I) ..... bütün velileri kermese çağırdı. Masaları zamanında kurmak (II) ..... gönüllü velilerle cumartesi sabahı okulda buluşacağını da duyurdu. Bu parçada numaralanmış yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?
   A) diye – için
   B) için – diye
   C) üzere – için
   D) diye – diye

4. Sınıfımız bahar şenliği için bir kukla gösterisi hazırladı. Perde açılınca öndeki çocuklar hep bir ağızdan "Yaşasın, gösteri başlıyor!" (I) diye bağırdı. Sahneye çıkan tavşan kukla, derenin üstündeki köprüyü görünce "Olamaz, köprü yıkılmış!" (II) dedi. Ardından ağacın arkasındaki arkadaşına "Kirpi kardeş!" (III) diye seslendi. Gösterinin sonunda sunucu seyircilere dönüp "Hangi kuklayı en çok sevdiniz!" (IV) dedi. Bu parçada numaralanmış sözlerin hangisinde ünlem işareti yanlış kullanılmıştır?
   A) I
   B) II
   C) III
   D) IV

5 Kırmızı Uçurtma metninde kahraman, Ela ve dedesinin konuşmaları yeni satırlarda yazılmıştır. Her konuşmanın başında aynı işaret bulunur. Bu işaret ve görevi aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

A) Kısa çizgi; kelimeyi satır sonunda bölmek
B) Uzun çizgi; yeni bir konuşmanın başladığını göstermek
C) Ünlem işareti; konuşmanın duygu bildirdiğini göstermek
D) Kesme işareti; kişi adlarına ek getirmek

6 Ece'nin küçük kardeşi kitaplarla pek ilgilenmiyor. Ece, kardeşinin okumayı sevmesini çok istiyor. Bu yüzden her akşam yatmadan önce ona resimli bir masal okuyor. Ece'nin bu davranışının amacını, amaca ulaşacak kişiyi doğru göstererek anlatan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ece, kardeşi okumayı sevsin diye her akşam ona masal okuyor.
B) Ece, okumayı sevmek için her akşam kardeşine masal okuyor.
C) Ece, kardeşi okumayı sevdiği için her akşam ona masal okuyor.
D) Ece, okumayı sevmek amacıyla her akşam kardeşine masal okuyor.

KENDİME NOT

Bu konuda	Evet	Kısmen	Henüz değil
Metindeki amaç bildiren ifadeleri bulabiliyorum.			
Amaç ile sebebi birbirinden ayırabiliyorum.			
Yazılarımda farklı amaç ifadelerini yerinde kullanabiliyorum.			
Ünlem işaretini doğru yerlerde kullanabiliyorum.			
Konuşmaları uzun çizgiyle yazıya geçirebiliyorum.			

Notlarım

Cevap Anahtarı

Ön Değerlendirme

1. Okula yetişmek.
2. Kardeşin uyanmaması (kardeşim uyanmasın diye).
3. Ünlem işareti konur, çünkü cümle bir duygu bildirir: “Ne güzel bir gün!”
4. Uzun çizgi (—) konur.

1. Okuyalım: Kırmızı Uçurtma

1. 4, 2, 1, 3.
2. Umutsuzluk ya da öfke; işin başarılamayacağını düşünüyor.
3. Başında: özlem, durgunluk. Sonunda: mutluluk, neşe.
4. **B.** Metin, birini mutlu etmek için emek ve sevginin yettiğini anlatır; A, C ve D metnin vermek istediği ders değildir.

2. Amaç Bildiren İfadeler

1. sınavlara hazırlanmak amacıyla
2. “-sın diye” yapısıyla (aç kalmasın diye).
3. Sebep bildirir. Hasta olmak, okula gelememekten önce var olan bir durumdur; “Neden gelemedi?” sorusunun cevabıdır.
4. **C.** “Bilgi almak üzere” ifadesi “Ne amaçla?” sorusunu cevaplar; A, B ve D seçeneklerinde amaç bildiren ifade yoktur.

3. Amaç İfadeleriyle Konuşalım ve Yazalım

1. diye
2. Annemin işini kolaylaştırmak amacıyla sofrayı kurdum.
3. Kişisel cevap. Örnek: Dedemi ziyaret etmek için hafta sonu köye gideceğiz.
4. **B.** A seçeneğindeki “aç kaldığı için” sebep bildirir; anlam değişir.

4. Yazım ve Noktalama Köşesi

1. Ünlem işareti konur, çünkü cümle özlem duygusunu anlatır: “Ah, ne kadar özledim seni!”

2 Dikkat! Köpek var.

3 Her konuşma yeni satırda ve uzun çizgiyle başlar: “Ela sordu:” satırının altına “— Uçurtmayı ne zaman uçuracağız?”, “Ben cevap verdim:” satırının altına “— Rüzgâr çıkınca.” yazılır.

4 **C.** Soru cümlesinin sonuna soru işareti konur.

Konu Testi

1 **B.** Mert’in eğilme amacını “Yola çıkan salyangozları toplamak üzere” ifadesi bildirir; A zaman, C durum bilgisi verir, D ise yapılan başka bir işi anlatır.

2 **C.** “Zemin ıslandığı için” ifadesi işten önce var olan durumu, yani sebebi bildirir; A, B ve D seçeneklerinde amaç ifadesi vardır.

3 **A.** “Olsun” gibi -sın ekiyle biten bir sözden sonra amaç “diye” ile bağlanır; “kurmak” gibi -mak ekli bir sözden sonra “için” gelir. B ve C’de “olsun” sözünden sonra, D’de “kurmak” sözünden sonra yanlış kelime kullanılmıştır.

4 **D.** “Hangi kuklayı en çok sevdiniz” bir soru cümlesidir; sonuna soru işareti konur. I sevinç, II şaşkınlık, III seslenme bildirdiği için bu sözlerde ünlem işareti doğru kullanılmıştır.

5 **B.** Konuşmaların başındaki uzun çizgi yeni bir konuşmanın başladığını gösterir; kısa çizgi hece ve satır sonu bölmesinde kullanılır, C ve D bu görevi taşımaz.

6 **A.** Amaca ulaşacak kişi Ece değil, kardeşidir; bu yüzden “kardeşi okumayı sevsin diye” yapısı seçilir. B ve D’de okumayı sevecek kişi Ece olarak anlaşılır, C’de “sevdiği için” sebep bildirir.

Notlarım